

Utkast til tale for visepresident Jonina Bjartmarz i forbindelse med festlighetene rundt den finske delegasjonen 50-årsjubileum 19. oktober

Ærede Talmann, herr Statsminister, kjære nordiske venner

For tre år siden var Nordisk Råd samlet her i Helsingfors til jubileumssesjon. En sesjon som foregikk i en festlig og minneverdig ramme, fordi Rådet samtidig feiret sitt 50-årsjubileum. Og idag er vi igjen samlet her og feirer den finske delegasjonens 50-årsjubileum.

Som ved alle 50-årsfeiringer maner anledningen til ettertanke og en smule nostalgi. Mye har hendt i disse 50 årene. Da Rådet ble grunnlagt så verden rundt oss helt annerledes ut. Sårene fra annen verdenskrig blødde fremdeles i befolkningen og i landene i Norden, Europa og verden. Kull- og stålunionen var opprettet året før, og på ruinene av Nasjonenes Forbund var et nytt og sterkt FN grunnlagt i 1945. Nye internasjonale organisasjoner så dagens lys, for det var bred enighet om at internasjonalt samarbeid er den beste vei for å bevare freden og skape vekst og velferd i samfunnene våre.

I vår del av verden var Nordisk Råd svaret. De harde og vanskelige krigsårene hadde styrket det nordiske fellesskapet, ikke minst på folkelig grunn. Mange frivillige fra Norden stilte opp på Finlands side i krigen. Danmark, som ble okkupert av Tyskland, hadde i en dramatisk manøver lyktes i å hjelpe sin jødiske befolkning over Øresund til Sverige, i sikkerhet for Hitlers gasskamre. Fra Finland ble barna sendt i sikkerhet til andre nordiske land, først og fremst til Sverige. For femti år siden var hverdagen barsk og slitsom for borgerne i Norden, både økonomisk, politisk og mentalt.

Men i dag ser vi et fullstendig annerledes Norden. Vi ligger på toppen av alle internasjonale rankinglister med hensyn til økonomi, velferd, utdanning, kvinners deltagelse i arbeidslivet og så videre. I denne sammenheng er det viktig å minne om at denne utviklingen ikke kom av seg selv. Det var kloke og fremsynte nordiske politikere som for femti år siden la grunnlaget for det Norden vi ser i dag. Fri bevegelighet for mennesker, varer og tjenester har bidratt sterkt til den nærmest eksplosive utviklingen som vi har sett i landene våre i etterkrigstiden. Man kan jo for eksempel konstatere at man i dagens EU gjør sitt ytterste for å kopiere den nordiske modellen, og det kan jeg godt forstå. For den har vist seg å være særdeles fremgangsrik.

Men dessverre må man også kunne konstatere at Rådet på ingen måte er ferdig med sitt oppdrag. For retten til den fri bevegeligheten – det at man kan flytte, arbeide og bosette seg hvor man vil i Norden - har i praksis vist seg å være vanskelig å håndtere for landene. Vi opplever fremdeles alt for mange grensehindre i Norden, både for foretak og for mennesker. For å nevne et eksempel som berører Finland har det vist seg å være vanskelig for de fra Finland som på 60- og 70-tallet flyttet til Sverige for å få jobb, å kunne flytte hjem igjen nå når de er blitt pensjonister. Samarbeidet om beskatningsregler for pensjoner har ikke fungert, og mange Sverigefinlendere har opplevd problemet som et direkte hinder for å kunne flytte tilbake til Finland.

Dette er bare ett eksempel, for vi ser jo grensehindre, store som små, overalt i Norden: I Tornedalen, langs kjølen mellom Norge og Sverige, for samene i nord, i Øresund – ja listen er dessverre lang fremdeles. Dette ser vi, samtidig som vi kan notere en stadig økende tendens til flytting mellom de nordiske landene. Tallet på dem som bor og arbeider i et annet nordisk

land er økende. Antallet grensependlere øker også. I Sverige er danskene i dag den hurtigst voksende innvandrerguppen!

Så det er svært viktig at Nordisk Råd iherdig fortsetter innsatsen for å avskaffe grensehindre, ikke minst med tanke på fremtiden. I en globalisert verden med global konkurranse må Norden fortsatt være en dynamisk region med fri bevegelse. Det må den være i praksis, ikke bare på papiret, hvis vi skal overleve. Men jeg må innrømme at utfordringen er stor, og vanskelig å håndtere.

I dag behandler Nordisk Råd ikke bare interne nordiske saker. Etter Berlinmurens fall og den kalde krigens endelikt har forandringene i Nordens nærområder vært mildt sagt dramatiske. Ved Østersjøen har tre stater fått sin selvstendighet tilbake og har på meget kort tid endret seg fra å være en del av Sovjetunionen til i dag å være medlemmer av NATO og EU. Det er med en viss stolthet jeg kan konstatere at Nordisk råd aktivt har medvirket i denne prosessen. Jeg vil også gjerne nevne at mitt eget hjemland, Island, var det første landet som anerkjente de baltiske landenes selvstendighet.

I kjølvannet av den nye geopolitiske situasjonen rundt Østersjøen har det også oppstått nye samarbeidsmønstre, og Østersjø samarbeidet står i dag meget høyt på Rådets dagsorden. Dette ikke minst fordi her møtes – for å bruke en gammel terminologi – øst og vest om en konkret felles sak; et felles hav. Nordisk Råd har helt fra starten sett betydningen av et dynamisk og sterkt Østersjø samarbeid, og deltar aktivt i utviklingen av BSPC. For eksempel står Rådet for sekretariatsfunksjonen og har neste år formannskapet for den permanente komiteen. For øvrig ved en finsk representant.

Innenfor det arktiske samarbeidet og Barentssamarbeidet har det også oppstått en positiv dynamikk. Nordisk Råd har i mange år prioritert disse sakene og har via sine representanter strebet mot å være en koordinerende faktor.

Det forum vi befinner oss i her i dag er kanskje også det mest velvalgte for å tilkjenne at når det gjelder Rådets relasjoner til Russland, samt spesifikt i østersjø samarbeidet, har den finske delegasjonens innsats vært helt uvurderlig. Den erfaring, kompetanse og politiske drivkraft som den finske delegasjonen har stått for har utvilsomt vært et positivt bidrag for hele Norden og regionen.

Herr Talmann, Norden er, slik vi ser det på det nordiske samarbeidets logo, en svane med åtte fjær. Fjærene symboliserer de fem landene og de tre selvstyrte områdene. Vi er som disse fjærene - ulike men ens - og bare sammen danner vi en helhet. Derfor vil jeg avslutningsvis sitere fra Nordisk råds president Bertil Ohlins åpningstale på Nordisk Råds sesjon i januar 1956:

”For tre år siden ble Nordisk Råds første sesjon åpnet i denne salen. Det var en historisk begivenhet som markerte at en ny fase i det nordiske samarbeidet skulle begynne. Når Rådet idag innleder sin fjerde sesjon er det igjen en viktig ny begivenhet, for vi kan med glede hilse velkommen representanter for Finland til å delta i vårt samarbeid. Vi har følt det som om en stol sto tom når Finland ikke var med - landet som gjennom sekler har hevdet nordisk rett og kultur på en utsatt post. Først nå er vår krets fulltallig.”

Jeg vil på det varmeste gratulere den finske delegasjonen med sine 50 år fra hele Nordisk Råd.